

Шлемкевич Тетяна Вікторівна

Інформаційно-комунікаційні чинники впливу на громадянське суспільство в сучасній Україні

УДК 316.776:004-043.2]:316.3(477)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2019-5-38-43>

Шлемкевич Тетяна Вікторівна
аспірантка кафедри
політичних інститутів та процесів
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет
імені Василя Стефаника»
вул. Шевченка, 57,
Івано-Франківськ, Україна

Початок XXI ст. ознаменувався всеохоплюючим, а в науковому сенсі мультидисциплінарним пошуком відповідей на виклики, зумовлені специфікою попереднього цивілізаційного періоду. З урахуванням набутого й апробованого теоретичного знання відбувається осмислення і вибір оптимальної реакції та політичні, фінансово-економічні, інформаційно-комунікаційні процеси. Останні набули для України особливої актуальності, адже, з одного боку, зазнають динамічних змін, з іншого, – впливають на цілий комплекс суспільно-політичних явищ, зокрема, формування громадянського суспільства.

Метою наукової роботи є виявлення інформаційно-комунікаційних чинників впливу на розвиток громадянського суспільства, а також визначення його комунікаційного потенціалу в Україні. Враховуючи специфіку предметного поля дослідження, методи та підходи його реалізації мають мультидисциплінарний характер із домінуванням структурно-функціонального, соціокультурного підходів, компаративного аналізу, інституціонального методу тощо.

З'ясовано, що інформаційно-комунікаційний компонент набуває все більшої ваги серед чинників впливу на громадянське суспільство України. На практиці вказані чинники виявляються у проведенні інформаційно-комунікаційних кампаній, громадських та політичних акцій і флешмобів, функціонуванні громадських рад, використанні інструментів електронної демократії, організації публічних політичних обговорень і консультацій. Дієвими інструментами у вказаній сфері суспільних відносин є соціальні мережі та медіа, спеціальні сервіси та комунікаційні платформи органів державної влади, блог-платформи, незалежні ЗМІ та ін.

Одним із критеріїв розвитку громадянського суспільства запропоновано вважати його комунікаційний потенціал – сукупність можливостей та засобів обміну інформацією суб'єктами громадянського суспільства між собою та з державними інститутами. Констатовано, що в Україні протягом останніх років цей потенціал зазнає розвитку, переважно завдяки розгалуженій системі інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналізом досліджень громадської думки доведено, що попри низький рівень участі населення в організаціях громадянського суспільства, останнє громадяни оцінюють скоріше позитивно, маючи достатньо інформації про діяльність недержавних інститутів. Таким чином, інформаційно-комунікаційний чинник має вплив не лише на розвиток громадянських інститутів, але й на загальне сприйняття їх суспільством.

Ключові слова: громадянське суспільство, політична комунікація, публічна сфера політики, комунікаційний потенціал громадянського суспільства, громадянський активізм, демократизація, інформаційно-комунікаційні технології.

Вступ. Громадянське суспільство, яке давно сформувалося як сталий теоретичний конструкт, у постійно змінюваних історичних умовах залишається актуальним об'єктом емпіричних досліджень. Ознаки, характеристики, властивості, ресурси, потенціал громадянського суспільства постійно зазнає змін у тих чи інших соціально-політичних умовах. Особливо неоднорідними і нерівномірними вказані особливості є в умовах перехідних суспільств, коли демократичні цінності і принципи спочатку набувають так званих «національних рис», а лише потім наближаються або не наближаються до сучасного розуміння демократії як такої.

Формування і розвиток інституту громадянського суспільства в Україні з початку здобуття незалежності супроводжувалися державним регулюванням, зокрема, у вигляді ухвалення відповідних політико-нормативних актів (Конституція України (1996 р.), Закон України «Про політичні партії в Україні» (2001 р.), Указ Президента України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (2005 р.), Концепція сприяння органами виконавчої влади роз-

витку громадянського суспільства (2007 р.), Закон України «Про об'єднання громадян» (2012 р.), Указ Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» (2016 р.) тощо). Водночас, рушієм змін у функціонуванні громадянських інституцій виступали й позасистемні чинники, такі як розвиток комунікації та інформаційно-комунікаційних технологій, становлення інформаційного суспільства та ін. Вказані фактори є своєрідним містком між процесами розвитку громадянського суспільства, формування набору ціннісних орієнтирів суспільства і, відповідно, трансформації політичної культури в державі.

Метою наукового дослідження є виявлення інформаційно-комунікаційних чинників впливу на розвиток громадянського суспільства, а також визначення комунікаційного потенціалу громадянського суспільства в Україні. Вказаній меті підпорядковані дослідницькі завдання, а саме аналіз домінант впливу на громадянське суспільство і ролі останнього у процесі демократизації, оцінка впливовості інформаційно-комунікаційного компонента та пов'язаних із ним інструментів і техно-

логій, визначення особливостей громадянського самосприйняття і самовизначення тощо.

Методи дослідження. Враховуючи специфіку предметного поля дослідження, методи та підходи його реалізації мають мультидисциплінарний характер. Так, структурно-функціональний підхід дозволив розглянути політичну комунікацію як певну систему зі складною структурою, де кожен елемент виконує окремі функції. Компаративний аналіз разом із соціологічним інструментарієм застосовувалися для з'ясування тенденцій у розвитку громадянського суспільства з огляду на зміни у інформаційно-комунікативній складовій. Соціокультурний підхід дав можливість розкрити суть взаємозв'язку у системі «держава – комунікація – громадянське суспільство». Інституціональний метод сформував уявлення про громадянське суспільство як інститут, що перебуває на стадії трансформації.

Результати. Українська візія громадянського суспільства почала формуватися ще до того, коли на практиці були створені інституціональні умови для його розвитку. Темі якісної трансформації суспільства присвячені численні наукові розвідки, які стосувалися концептуалізації громадянського суспільства (В. Горбатенко, А. Колодій, В. Марчук), його взаємозв'язку із політичною культурою (Т. Бельська, О. Радченко, Г. Щедрова), ціннісним аспектам розбудови громадянського суспільства (І. Держко, Є. Кіш, А. Колодій, Г. Щедрова), викликам в Україні (І. Бекешкіна, Ю. Шайгородський, В. Яблонський), інформаційно-комунікаційним чинникам впливу на суспільно-політичні відносини (Т. Бельська, О. Гриценко, М. Закіров, Т. Костецька, Д. Товмаш) та інших напрямів. Однак активні зміни в інформаційно-комунікаційному просторі політики зумовлюють розширення предметного поля дослідження інституту громадянського суспільства. Адже саме стан, потенціал і спроможність громадянської комунікації впливають на рівень його розвитку.

Серед численних підходів до визначення громадянського суспільства можна виокремити їхні спільні точки дотику у тому, що цей стан суспільних відносин інтерпретують як позадержавний і артикулюючий прагнення розрізнених соціальних груп. На думку фахівців Інституту порівняльного вивчення регіональної інтеграції Університету ООН В. Гайнріха та Л. Фіорамонті, громадянське суспільство є площиною поза родиною, державою та ринком, у межах якої люди об'єднуються задля реалізації своїх спільних інтересів [8, с. 8–9]. Цей простір люди використовують для гуртування, обговорення, консолідації прагнень та напрацювання засобів впливу на зовнішнє середовище. Водночас, автори констатують розмитість меж між сферами громадянського суспільства, держави, ринку, сім'ї, адже «багато форм колектив-

ної діяльності громадян важко віднести до якоїсь певної сфери» [8, с. 8]. Це відбувається і тому, що у ході безперервної комунікації громадянських артикулянтів кількість точок дотику вказаних сфер часто збільшується, а самі сфери починають доповнювати або поглинати одна одну, ситуативно об'єднуватися тощо.

Умовами для зародження громадянського суспільства є збіг багатьох факторів – від стану економічного розвитку всередині країни і рівня громадянських свобод до політичних режимів у сусідніх державах. Відповідно, існує й ціла низка чинників і умов, здатних вплинути на перебіг розвитку громадянського суспільства. Акумулюючи досвід західних демократій, ці чинники й умови вбачаємо в:

- гарантуванні прав людини і створенні системи їхнього захисту;
- розвиткові політичного, ідеологічного, культурно-інформаційного плюралізму;
- становленні середнього класу і створенні умов для соціальної мобільності;
- формуванні ринкових відносин з розширенням сфери приватної власності;
- підвищенні рівня індивідуальних інвестицій в освіту й розвиток науки;
- створенні розгалуженої системи вільної комунікації та її засобів.

У контексті сучасного стану розвитку політичної системи України можемо припустити, що перераховані чинники виступають й вимогами до якісно нового етапу переходу до демократії. Зауважимо, що для утвердження вказаних принципів почали створюватися нормативні умови, тоді як інституціональне підґрунтя й досі залишається декларативним.

Додамо, що поруч з умовами зі знаком «плюс» варто враховувати й негативні каталізатори активізації громадянського суспільства. Зазвичай такими є політичні та економічні кризи, звуження демократичних свобод, розвиток монополій всередині держави, репутаційні втрати політичних лідерів. Як наслідок, тимчасовий сплеск громадянської активності, відновлення діяльності неурядових організацій тощо.

Справедливим є твердження, що публічна сфера політики є похідним явищем політичної комунікації. На нашу думку, саме публічна складова політики є своєрідним буфером у взаємодії політичних інститутів та сфери громадянського суспільства. На «вході» і «виході» між цими площинами відбувається рух інформації як у вигляді запитів і реакції на них, так і у якості сприйняття певних характеристик цих сфер. Німецький дослідник Ю. Габермас виокремив «ідеальну форму політичної комунікації» – дискурс, який розумів як комунікацію, що має за мету критичне обговорення та обґрунтування поглядів і дій учасників комунікації, так званий «значимий діалог», інструмент пізнання реальності [9, с. 93–114]. Безумовно, вчений

описує той вид комунікації, який міг бути реалізований в умовах сталого розвитку громадянського суспільства.

Безпосередньо громадянське суспільство як важливий чинник демократизації, зокрема, у контексті комунікаційних процесів описує американський вчений Л. Даймонд. Серед шляхів поглиблення демократії він, серед іншого, вбачає:

- сприяння структуруванню численних каналів за межами політичної партії для артикуляції, агрегації та репрезентації інтересів;

- генералізацію широкого спектру інтересів, що перехрещуються і, тим самим, пом'якшують принципову поляризацію політичних конфліктів;

- сприяння дискусуванню та реформуванню існуючих демократичних інститутів та процедур;

- поширення інформації і, таким чином, надання можливості громадянам колективно представляти і захищати свої інтереси та цінності;

- забезпечення мобілізації нової інформації та розуміння процесів економічних реформ демократичних держав;

- розвиток у громадян поваги до держави та позитивної взаємодії з нею через посилення підзвітності, відповідальності, змістовності й ефективності, отже легітимності політичної системи [7, с. 239–250].

Застосовуючи викладені тези до української політичної реальності, можна виявити два випадки, коли громадянська комунікація сприяла або навіть цілком легалізувала політичну еліту. Так, «Помаранчева революція» посилила позиції новообраного президента В. Ющенка та його команди у 2004 р., а «Революція Гідності» у 2013 р. сприяла зміні керівництва держави. У першому випадку ефект масової підтримки не був тривалим, а наслідком подій 2013–2014 рр. стала поява формулювання «Майдан привів до влади...». Тобто впливовість вияву громадянської активності була вищою за інститут виборів. Загалом «оксамитові революції», що мали місце у багатьох країнах, є одночасно наслідком і проявом громадянської комунікації національних масштабів, у тому числі, із впливом глобальної комунікації.

Аналізуючи інформаційно-комунікаційний вимір сучасної політики, маємо зважати на два важливі аспекти – інструменти комунікації та їхній вплив на ті чи інші суспільно-політичні процеси. Світова і вітчизняна політична практика у своєму арсеналі інформаційно-комунікативних активностей має достатньо прикладів, серед яких:

- проведення інформаційно-комунікаційних кампаній. Наприклад, масштабні інформаційні кампанії Transparency International Україна, спрямовані на зниження толерантності суспільства до корупції, усвідомлення громадянами її небезпеки та негативних наслідків («Прокинься! Корупція вбиває!», «Вони б не мовчали», «Корупція має

бути помічена», «Я не даю», «Вимагаємо створити антикорупційний суд»). Також за участі ТІ Україна, Міністерства юстиції України та Національної ради реформ у вересні 2016 р. була створена і презентована комунікаційна платформа «Декорупція», спрямована на розробку та реалізацію антикорупційних комунікаційних кампаній [6, с. 70].

- проведення громадських та політичних акцій і флешмобів. Такими були акції з підтримки українських політв'язнів, незаконно утримуваних у Російській Федерації, флешмоби до Дня Соборності України («UnitedUkraine»), Дня Державного Прапора України, акції як реакції на ухвалення «формули Штайнмаєра» (#ні_капітуляції) та ін. Важливу комунікативну роль у цих заходах відіграють соціальні мережі, які виступають платформами для організації і популяризації громадських акцій;

- функціонування громадських рад. У 2010 р. було ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та затверджено «Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики»;

- використання інструментів електронної демократії. Прикладами є функціонування комунікаційної платформи «Відкрите місто», до якої підключилися вже понад 60 міст України, запровадження електронних петицій, зокрема, й на місцевому рівні, а також реалізація проектів громадських бюджетів, формування і відбір яких проходить в онлайн-режимі;

- організація публічних політичних обговорень і консультацій. Ця нова практика стала частиною законотворчого процесу, зокрема, шляхом функціонування на урядовому сайті «Громадянське суспільство і влада» сервісу «Громадське обговорення проектів нормативно-правових актів».

У рамках оцінки впливу інформаційно-комунікаційних чинників на громадянське суспільство варто звернутися до одного із визначальних профільних нормативних документів – Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 рр. [3]. Так, серед основних проблем розвитку громадянського суспільства в Україні Стратегія акцентує увагу на відсутності єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства. Більше того, роль і ступінь впливу державних інституцій, що регулюють інформаційну політику, після кожного електорального періоду зазнає змін, що унеможливорює напрацювати сталу стратегію інформаційного розвитку і привести його у відповідність до передових стандартів.

На нашу думку, оптимізація інформаційно-комунікаційних процесів у функціонуванні громадянського суспільства дозволила б:

– активізувати партнерські відносини між державою та громадянським суспільством;

– формувати об'єктивну громадську думку, яка б мала своєрідний імунітет до маніпулятивного впливу. Це важливо з огляду на те, що громадська думка – це не тільки один із найважливіших чинників політичної комунікації в суспільстві, але й спосіб виявлення масової свідомості, що передає ставлення членів суспільства до значущих подій і фактів;

– досягати суспільного консенсусу, адже у процесі комунікації суб'єкти пізнають правила і способи досягнення взаєморозуміння.

Формуючи уявлення про інформаційно-комунікаційну складову функціонування громадянського суспільства, маємо визначити певне мірило ефективності останнього в цій сфері. Пропонуємо у якості такого конструкту використовувати комунікаційний потенціал громадянського суспільства, який виступає сукупністю можливостей та засобів обміну інформацією суб'єктами громадянського суспільства між собою та з державними інститутами. Така інтерпретація розкриває двоїстий вимір комунікації громадянського суспільства – внутрішній і зовнішній.

За даними веб-платформи підтримки громадянського суспільства України «Європейський простір», потенціал громадянського суспільства України є частиною пріоритетів нової Дорожньої карти ЄС. Вона передбачає розвиток чотирьох пріоритетних напрямків: сприятливого середовища, діалогу між громадянським суспільством і урядом, потенціалу громадянського суспільства та підтримки організацій громадянського суспільства з боку ЄС [4]. Дорожню карту погодили з пріоритетами Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства України на 2016–2020 рр. Таким чином, ці два документи повинні взаємно підкріплювати один одного. Це лише один із прикладів залучення європейського досвіду для розбудови громадянського суспільства в Україні, який однак означає, що цей процес постійно зазнає зовнішніх впливів.

Індикаторами змін у розбудові громадянського суспільства є сприйняття населенням громадянських інституцій, масштаби членства у них, довіра й усвідомлення їхньої ролі у процесах демократизації. Так, останнє соціологічне дослідження, проведене восени 2019 р. Фондом «Демократичні ініціативи» імені І. Кучеріва, засвідчило, що залученість до громадянських активностей в Україні й досі залишається низькою, однак поінформованість про активізм та інтерес до нього мають позитивну динаміку. 40,5% опитаних оцінюють рівень розвитку громадянського суспільства як середній, тоді як негативну оцінку дають 34% респондентів, високу – 12%. Відчутним є рівень незалученості громадян до громадських організацій – показник у 7–8% не змінюється протягом останніх шести

років, однак змін зазнали відповіді про причини – відсутність часу у 2013 р. і відсутність цікавості у 2019 р. [1]. Серед превалюючих форм активностей дослідники зафіксували зустрічі в своїй громаді, роботу місцевих громадських комітетів, громадські слухання, мирні зібрання, написання скарг до місцевих органів влади про інфраструктурні проблеми та подання офіційних скарг представникам державних органів влади.

Зауважимо, що в умовах, коли абсолютна більшість громадян України не є членами жодних громадських об'єднань, справедливим є припущення, що оцінка суспільством громадянського суспільства формується переважно завдяки інформаційно-комунікаційним каналам. Тобто ці ресурси впливають не лише на громадянське суспільство, але й на уявлення про нього у пересічного громадянина. Задля справедливості додамо, що наразі медійний сектор, а саме засоби масової інформації, переживає кризу недовіри, про що свідчать дані кількох опитувань (МГО «Internews», ГО «Детектор медіа», КМІС, соціологічна компанія «InMind») протягом 2015–2019 рр., виключенням був лише 2018 р., коли рівень довіри до ЗМІ, зокрема, центральних телевізійних каналів, сягнув 61% [2].

Проаналізовані дані опитувань громадської думки свідчать про повільне формування комунікаційного потенціалу громадянського суспільства України. Поряд із наявними інформаційно-комунікаційними інструментами та достатнього обсягу інформації про громадські інститути у суспільстві зберігається громадянська пасивність щодо членства чи активної участі в них. Водночас, ситуативні сплески громадського активізму відзначаються масовою участю населення, переважно на центральному рівні.

Висновки. На фоні стагнації інституціонального становлення громадянського суспільства в Україні відбувається поступове збільшення впливу інформаційно-комунікаційного впливу на трансформацію суспільства. Це пов'язано як зі світовими тенденціями, так і з розвитком засобів політичної комунікації (інструментів, технологій тощо). Модерні виклики безпеці України зумовили появу симетричних громадських ініціатив, покликаних змінити ситуацію на засадах відкритої комунікації, діалогу та відповідальності. Політична комунікація не лише забезпечує обмін інформацією всередині суспільства, але й підтримує функціонування і розвиток публічної сфери політики.

Серед інформаційно-комунікаційних чинників, які впливають на громадянське суспільство, виокремлено проведення інформаційно-комунікаційних кампаній, громадських та політичних акцій і флешмобів, функціонування громадських рад, використання інструментів електронної демократії, організація публічних політичних обговорень і консультацій, а дієвими інструментами їхньої реа-

лізації – соціальні мережі та медіа, спеціальні сервіси та комунікаційні платформи органів державної влади, блог-платформи, незалежні ЗМІ тощо.

Одним із критеріїв розвитку громадянського суспільства запропоновано вважати комунікаційний потенціал громадянського суспільства – сукупність можливостей і засобів обміну інформацією суб'єктами громадянського суспільства між собою і з державними інститутами.

У вітчизняних умовах стан громадянського суспільства є лакмусом в оцінці демократичності усієї соціально-політичної системи. Водночас, серед чинників, які впливають на інституціоналізацію самого громадянського суспільства відчутно зросла роль інформаційно-комунікаційного простору та його технологій. Серед недоліків, які вже можна констатувати, є фрагментарність публічного простору, певна політизованість каналів і центрів комунікації, пасивність громадян у проявах громадянського активізму, що негативно впливає на формування сфери громадських життя і думки.

Подальші наукові розвідки покликані з'ясувати роль медійного фактору у визначенні політичних пріоритетів, виклики інформаційно-комунікаційного впливу на формування ціннісних маркерів українського суспільства, стану його політичної культури та цивілізаційних ризиків в умовах розвитку глобального інформаційного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Громадянське суспільство в Україні: погляд громадян. Демократичні ініціативи імені І. Кучерива. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-ukraini-poglyad-gromadyan>.
2. Довіра до ЗМІ в Україні зростає – нове опитування USAID-Internews щодо споживання ЗМІ. *Internews*. URL: <https://internews.in.ua/uk/news/dovira-do-zmi-v-ukrajini-zrostaie-nove-opytuvannya-usaid-internews-schodo-spozhyvannya-zmi/>.
3. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки / *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.
4. Потенціал громадянського суспільства України серед пріоритетів нової Дорожньої карти ЄС / *Європейський простір*. URL: <https://euproster.org.ua/stories/135284>.
5. Українська аудиторія Facebook за рік зросла на 3 мільйони осіб (інфографіка) / ІА УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/telecom/10445769-ukrajinska-auditoriya-facebook-za-rik-zroslo-na-3-milyoni-osib-infografika.html>.
6. Яблонський В.М., Андриученко Т.В., Бекешкіна І.Е. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку: аналіт. доповідь / НІСД. 2018. 128 с.
7. Diamond L. *Developing Democracy. Toward Consolidation / Baltimore and London : The Johns Hopkins University Press*. 1999. P. 239–250.
8. Fioramonti L., Finn Heinrich V. *How Civil Society Influences Policy: A Comparative Analysis of the CIVI-*

CUS Civil Society Index in Post-Communist Europe / CIVICUS – World Alliance for Citizen Participation. 2007. URL: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/224.pdf>.

9. Habermas J. *Morality, Society and Ethics: An Interview with Torben Hviid Nielsen*. *Acta Sociologica*. 1990. Vol. 33. № 2. P. 93–114.

10. *The Future Role of Civil Society / World Economic Forum: World Scenario Series*. 2013. 64 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf.

REFERENCES:

1. Hromadianske suspilstvo v Ukraini: pohliad hromadian [Civil society in Ukraine, public opinion]. *Demokratychni initsiatyvy imeni I. Kucheriva*. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-ukraini-poglyad-gromadyan> [in Ukrainian].
2. Dovirado ZMI v Ukraini zrostaie – nove opytuvannya USAID-Internews shchodo spozhyvannya ZMI [The credibility of the media in Ukraine is growing newpoll USAID-Internews mediaconsumption]. *Internews*. URL: <https://internews.in.ua/uknews/dovira-do-zmi-v-ukrajini-zrostaie-nove-opytuvannya-usaid-internews-schodo-spozhyvannya-zmi/> [in Ukrainian].
3. Natsionalna stratehiia spriannya rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2016–2020 roky [National Strategy for Promoting Civil Society Development in Ukraine for 2016–2020]. *Zakonodavstvo Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016> [in Ukrainian].
4. Potentsial hromadianskoho suspilstva Ukrainy sered priorytetiv novoi Dorozhnoi karty YeS [The potential of Ukrainian civil society among the priorities of the new EU Roadmap]. *Yevropeyskyi prostir*. URL: <https://euproster.org.ua/stories/135284> [in Ukrainian].
5. Facebook's Ukrainian audience has grown by 3 million over the year (infographic) [Facebook's Ukrainian audience has grown by 3 million over the year (infographic)]. ІА УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/telecom/10445769-ukrajinska-auditoriya-facebook-za-rik-zroslo-na-3-milyoni-osib-infografika.html> [in Ukrainian].
6. Yablonskyi V.M., Andriuchenko T.V., Bekeshkina I.E. (2018) *Hromadianske suspilstvo Ukrainy: suchasni praktyky ta vyklyky rozvytku: analit. dopovid* [Civil Society of Ukraine: Current Practices and Challenges for Development: An Analytical Report]. *NISD* [in Ukrainian].
7. Diamond L. *Developing Democracy. Toward Consolidation / Baltimore and London : The Johns Hopkins University Press*. 1999. P. 239–250.
8. Fioramonti L., Finn Heinrich V. *How Civil Society Influences Policy: A Comparative Analysis of the CIVICUS Civil Society Index in Post-Communist Europe / CIVICUS – World Alliance for Citizen Participation*. 2007. URL: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/224.pdf>.
9. Habermas J. *Morality, Society and Ethics: An Interview with Torben Hviid Nielsen*. *Acta Sociologica*. 1990. Vol. 33. № 2. P. 93–114.
10. *The Future Role of Civil Society / World Economic Forum: World Scenario Series*. 2013. 64 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf.

Information and communication factors of influence on civil society in modern Ukraine

Shlemkevych Tetiana Viktorivna

Postgraduate Student
of Political Department
Institutes and Processes
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University
Shevchenka str., 57,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

The beginning of the 21st century was marked by a comprehensive, and in the scientific sense, multidisciplinary search for answers to the challenges caused by the specifics of the previous civilization period. Due to the acquired and tested theoretical knowledge, the comprehension and choice of the optimal reaction to the political, financial and economic, information and communication processes are made. The last are of particular relevance to Ukraine, because, on the one hand, they are undergoing dynamic changes, on the other, they affect the whole range of socio-political phenomena, in particular, the formation of civil society. The purpose of research is revealing information and communication factors affecting the development of civil society and to determine its communication capacity in Ukraine. Due to the specific subject field of research, the methods and approaches for its implementation are multidisciplinary in nature, dominated by structural-functional, socio-cultural approaches, comparative analysis, institutional method, etc.

The study found out that the information and communication component is gaining increasing weight among the factors influencing civil society in Ukraine. In practice, these factors are manifested within information and communication campaigns, public and political actions and flash mobs, functioning of public councils, use of e-democracy tools, organization of public political discussions and consultations. Effective tools in this area of social relations are social networks and media, special services and communication platforms of public authorities, blog-platforms, independent media and others.

One of the criteria for the development of civil society is to consider its communication potential – a set of opportunities and means of exchange of information by civil society actors among themselves and with state institutions. It is stated that in Ukraine in recent years this potential is under development, mainly due to the extensive system of information and communication technologies.

The analysis of public opinion polls has shown that despite the low level of participation of the population in civil society organizations, the last is rated as positive by the citizens, who have sufficient information about the activities of non-governmental institutions. Thus, the information and communication factor have an impact not only on the development of civic institutions, but also on the general perception of them by the society.

Key words: *civil society, political communication, public policy, communication potential of civil society, civic activism, democratization, information and communication technologies.*